

KÖKÉNY ANDREA
Szegei Tudományegyetem

Aetas 39. évf. 2024. 1. szám, 29–48.

ISSN 0237-7934

DOI 10.14232/aetas.2024.1.29-48

www.aetas.hu

Texas társadalmi és politikai átalakulása, 1810–1836

ABSTRACT. *The Social and Political Transformation of Texas, 1810–1836.* This paper proposes to examine the transformation of the US-Mexico borderland region from 1821, when Stephen Austin got permission from the Mexican government to settle American families in the province, to 1845, when Texas was annexed to the United States. The most important aim is to explore how the development of the world market and the intertwining effects of the economic, social and political changes in Texas, Mexico, and the United States resulted in a major shift in the ethnic composition and the geopolitical significance of the region. The main focus is on the interactions and interrelations of Native Americans, Anglo-Americans, African-Americans, and Tejanos in the first half of the 19th century. It can be argued that the transformation of the borderland region was in many ways positive for the Texas Indians as the new markets were also available to them. As a result, an extensive trading network emerged that connected Comanche, Wichita, Tonkawa and Apache raiders and traders with buyers in Texas and in the United States. These changes, however, weakened Mexico's hold on to the province and led to the independence of Texas in 1836.

Keywords: *Spanish Texas, Mexican Texas, U.S.–Mexico borderland, world market, Texas independence*

Története során Texas több államhoz tartozott. Egy rövid francia próbálkozást kivéve a 16. század elejétől közel háromszáz éven át a Spanyol Birodalom részét alkotta, majd az 1821-ben függetlenné váló Mexikó egyik tartománya lett. Mivel a peremterületeket gazdasági és politikai tekintetben is nehéz volt integrálni, az egyes kormányzatok különböző kedvezményekkel próbálták bevándorlókat vonzani a vidékre. Ennek következtében a 19. század elejétől egyre több telepes érkezett a területre a szomszédos Amerikai Egyesült Államokból, akik 1836-ban létrehozták a Texasi Köztársaságot. A jelen írás célja az amerikai–mexikói határvidék átalakulásának vizsgálata a 19. század első évtizedeiben. Egy rövid historiográfiai bevezetőt követően először a spanyol gyarmati időszak demográfiai viszonyait és a régió gazdasági, politikai helyzetét elemzem, majd azt a változást, ami Mexikó liberális bevándorláspolitikája nyomán megindult, és végül Texas elszakadásához vezetett. Az egyik legfontosabb cél azoknak az egymásra ható és egymással szorosan összefüggő folyamatoknak a vizsgálata, melyek a határvidéki tartomány világpiacba történő bekapcsolódását, etnikai összetételének és gazdasági, geopolitikai súlyának gyökeres változását idézték elő. Fontos megjegyezni, hogy az elemzés nem korlátozódik a spanyol/mexikói–amerikai viszonyra, hanem külön figyelmet fordít a területen élő őslakos indiánok helyzetére és az oda bevitt afroamerikaikra, valamint a rabszolgaság kiterjesztésével kapcsolatos dilemmákra, vitákra.

Texas az amerikai történetírásban

Az Amerikai Egyesült Államok történetéből sokáig kimaradt a spanyol/mexikói határvidék története, vagy csak az amerikai jelenlét röviden tárgyalt előzményeként jelent meg. Változást az 1920-as évek hoztak, amikor Herbert Eugene Bolton és tanítványai elkezdtek feltárni a régió hispán múltját.¹ Elsősorban a különböző intézmények szerepére, az egyház és az állam szervező tevékenységére – a missziók, erődítmények és a polgári települések létrehozására – helyezték a hangsúlyt. A spanyol gyarmatosítás jellegzetességeit és az északi határvidéken vallott kudarcát gyakran szembeállították az amerikai terjeszkedés sikereivel. Az általuk feldolgozott hatalmas mennyiségű forrás alapján készített elemzések azonban legtöbbször inkább különálló esettanulmányok voltak.

A Bolton-iskola szemléletét és módszereit követte, ugyanakkor tovább is fejlesztette az 1970-es években John Francis Bannon, aki már a kutatási eredmények szintézisére is törekedett.² Az egykor a spanyol birodalomhoz tartozó területek és a határvidék történetének az Egyesült Államokéhoz való kapcsolására azonban csak az 1980-as évektől került sor, a *New Western History* történészei révén.³ Az új módszertani megközelítés sokkal szélesebb gazdasági, társadalmi és politikai keretben történt, s a fókusz az intézmények helyett az egyes emberekre és az általuk létrehozott közösségekre, a bennük és köztük lévő kapcsolatrendszerre került át. A Bolton-iskola kutatási módszerei kiegészültek a demográfiai jellemzők, a bevándorlás, a környezeti hatások, a gazdasági kapcsolatok elemzésével és a különböző társadalmi és etnikai csoportok helyzetének vizsgálatával. A kultúrák találkozása, kölcsönös egymásra hatásuk és a különböző korszakok közötti folytonosság kimutatása került előtérbe, miközben a korábbi munkákban 1821, Mexikó függetlenné válásának éve gyakran a vizsgálgatás záró dátuma volt.

Az USA történetében Texas elhelyezésére és a spanyol–mexikói–amerikai korszakok összekapcsolására is döntően az 1970-es és 1980-as évektől került sor. Ezt megelőzően a függetlenné váló Mexikó északkeleti határvidékén elhelyezkedő tartomány történetét szinte kizárólag az amerikai bevándorlók szemszögéből vizsgálták. Ebből következett, hogy az 1836-os texasi függetlenségi háború történetének főszereplői is az amerikaiak voltak, kiváltó okként pedig legtöbbször az etnikai konfliktust, a mexikóiak és az amerikai bevándorlók közötti kulturális és faji különbségeket nevezték meg a szerzők.⁴ Az 1980-as években a *New Western History* történészei árnyalni kezdték a képet, de még mindig jelentek meg olyan munkák is, melyek a faji előítéletet jelölték meg a texasi függetlenségi háború fő mozgatórugójaként.⁵

Ezekhez a magyarázatokhoz képest új szempontokat figyelembe véve fogalmazta meg véleményét David J. Weber, akinek nézeteivel magam is egyetértek. Kutatásai főként a spanyol gyarmati korszaktól az 1846-ban kezdődő amerikai–mexikói háborúig terjedő időszakra irányultak.⁶ A *The Mexican Frontier, 1821–1846* című munkájában rámutatott arra, hogy a Spanyolországtól való függetlenség elnyerése után a fiatal mexikói köztársaság számos belső problémával küzdött. Bár alkotmánya amerikai mintára föderális és demokratikus kereteket

¹ Bolton: *The Spanish Borderlands*, i. m.

² Bannon: *The Spanish Borderlands Frontier*, i. m.

³ Lásd például: Limerick: *The Legacy of Conquest*, i. m.; Cronon–Miles–Gitlin (eds.): *Under an Open Sky*, i. m. Limerick–Milner–Rankin (eds.): *Trails. Toward a New Western History*, i. m.; White: „It's Your Misfortune and None of My Own”, i. m.

⁴ Lowrie: *Culture Conflict in Texas*, i. m.; Barker: *Mexico and Texas*, i. m.; Binkley: *The Texas Revolution*, i. m.; Robinson (trans., ed.): *The View from Chapultepec*, i. m.

⁵ De León: *They Called Them Greasers*, i. m.; Lack: *The Texas Revolutionary Experience*, i. m.

⁶ Weber: *The Spanish Frontier in North America*, i. m.; Weber: *The Mexican Frontier*, i. m.

határozott meg, a gyarmati örökség miatt ezt nem volt könnyű a gyakorlatban megvalósítani. Az állam, a hadsereg és az egyház vezetői közötti hatalmi harcok, a föderalizmus és a centralizmus híveinek összetűzései, a tapasztalatlan s nem egyszer korrupt tisztségviselők visszaélései megakadályozták a politikai stabilitást. Ráadásul sorozatosak voltak a gazdasági válságok is. Ezért a gyéren lakott határvidéki tartományokra nem tudott kellő figyelmet fordítani a kormány. Nem sikerült sem erős gazdasági kötelekeket, sem megfelelő intézményi kereteket kiépíteni, ezek hiányában viszont nem lehetett integrálni a távoli területeket.⁷

Weber arra is rámutatott, hogy Mexikó belső problémái következtében nemcsak Texasban, hanem Kaliforniában, Új-Mexikóban, Zacatecasban és a Yucatán-félszigeten is elégedetlenség alakult ki a kormánnyal szemben. Ezekben a térségekben is szerveződtek szeparatista mozgalmak. Texas esete azonban különleges volt, hiszen ott a centrum és a periféria, az ország magja és a határvidéki tartomány közötti viták során nagy szerepe volt annak, hogy lakóinak többsége az 1830-as évek közepére már amerikai származású volt. Ennek következtében az elszakadás és egy másik államhoz – az Amerikai Egyesült Államokhoz – való esetleges csatlakozás alternatívája mindvégig jelen volt. Osztom azonban James E. Crisp véleményét, aki szerint a texasi függetlenségi háború előtt „a tartomány nagy részében a béke és az etnikumok közötti együttműködés és nem a konfliktus volt a jellemző”.⁸

A jelen tanulmányban is részben ezt kívánom bemutatni, ugyanakkor a két szerző és más történészek új megközelítéseit további szempontokkal bővíteni. Kutatásaimban a texasi függetlenségi háború előzményeinek és következményeinek vizsgálata során a hispán–amerikai viszony elemzésén kívül már a kezdetektől igyekszem a régió történetét szélesebb összefüggésekben elhelyezni, és a déli, rabszolgatartó rendszer kiterjesztésének történetét a világpiacon átrendeződéséhez és az amerikai kontinens geopolitikai viszonyainak 19. századi átalakulásához kapcsolni.

A 18–19. század fordulóján a kibontakozó ipari forradalom, a felvilágosodás eszméi és a francia forradalom, majd a napóleoni háborúk következtében mélyreható változások indultak el az európai és az amerikai kontinensen is. A világpiacon kitágulása, valamint a társadalmi és politikai átalakulás nyomán átrajzolódtak a geopolitikai viszonyok, és új, független államok jöttek létre Közép- és Dél-Amerikában. Ahogy a bevezetőben már említettem, a jelen írás célja, hogy megvizsgálja az amerikai–mexikói határvidék átalakulását a 19. század első harmadában, amikor Texas a spanyol gyarmati uralomtól elszakadó Mexikó része lett (1821), majd független köztársasággá alakult (1836). Az elemzés arra kívánja helyezni a hangsúlyt, hogy milyen gazdasági, társadalmi és politikai folyamatok zajlottak a régióban, amelyek egymásra hatása alapvetően megváltoztatta a határvidék őslakos indián, mexikói, amerikai, afroamerikai lakosainak és közösségeinek életét.

Ahhoz, hogy megértsük a terület helyzetét, először érdemes megvizsgálunk a korai időszakot, amikor Texas a spanyol birodalomhoz tartozott. Előljáróban fontos megjegyezni, hogy a spanyol korona befolyása alatt lévő terület jóval kisebb volt, mint a mai Texas állam, de így is közel háromszázezer négyzetkilométerre terjedt ki. A tartomány a Nueces folyótól északra és a Medina folyótól keletre lévő területeket foglalta magában, és átnyúlt Louisiana nyugati határán.

⁷ Weber: *The Mexican Frontier*, XXII., 254–255., 12. fejezet.

⁸ Crisp: *Race, Revolution and the Texas Republic*, 37.

Texas helyzete a spanyol birodalomban

Spanyolország 1519-től formált jogot a területre, amikor Alonso Alvarez de Piñeda azt a megbízást kapta, hogy térképezze fel a Mexikói-öböl partvidékét Floridától egészen Veracruzig. Négy hajóval és közel kétszáz katonával indult útnak Florida nyugati partjáról, és az első európai volt, aki a mai Alabama, Mississippi, Louisiana és Texas partvidékére eljutott. Útja során megállapította, hogy a korábbi feltételezésekkel ellentétben Florida nem sziget, hanem félsziget, a Mexikói-öböl nyugati részének felderítésekor pedig azt is, hogy onnan nincs kijárat India és nincs átjáró Ázsia felé. Bár a huaszték indiánokkal vívott összecsapás során 1520-ban életét veszttette, az általa készített térkép fennmaradt, és ez a legkorábbi ismert ábrázolás Texasról és az Egyesült Államok déli partvidékéről.⁹

Piñeda expedíciója megteremtette a jogalapot a spanyol korona számára Texas birtokbavételére, ám a terület birodalomba történő integrálása csak azután kezdődött meg, hogy az 1680-as évek közepén René-Robert Cavelier, Sieur de La Salle egy francia kolónia létrehozására tett ott kísérletet. A francia felfedező 1682-ben a Mississippi vidékét térképezte fel a mai Kanadától egészen a Mexikói-öböl, és királyáról Louisianának nevezte el. Ezt követően arra kapott megbízást XIV. Lajostól, hogy állandó francia telepet hozzon létre a Mexikói-öböl partján, a folyó torkolatának közelében. 1685-ben négy hajójából egy ért partot Amerikában, de nem az eredetileg tervezett helyen, hanem körülbelül hatszáz kilométerrel a Mississippitől nyugatra. La Salle azonban ezt nem ismerte fel, és többször is útnak indult, hogy a közelben vélt folyóhoz eljusson. Hogy a francia igényeknek érvényt szerezzen, Fort Saint Louis néven erődöt építtetett.¹⁰ Utánpótlás hiányában azonban a kolónia lakossága hamarosan fogyatkozni kezdett, a megmaradt telepesek pedig egyre nagyobb elégedetlenséggel nézték La Salle céltalan bolyongásait. 1687 márciusában fellázadtak ellene, és meggyilkolták. A vezető nélkül maradt telepesek sorsa megpecsételődött. Saint Louis erődje nem nyújtott kellő védelmet számukra, és 1688 karácsonyán a karankava indiánok lemészárolták őket.¹¹

A francia próbálkozás több mint százötven évvel az első felfedezőutakat követően irányította ismét Texasra a spanyol kormányzat figyelmét. Mivel az amerikai kontinensen az egyes területek és az ott élő őslakosok gyarmati rendszerbe történő bekapcsolásának egyik legfontosabb eszköze a missziók létrehozása volt, 1690-ben a Kelet-Texasban élő kaddo indiánok körében is megalapították az első ferences missziót. Ezt követően az 1710-es évek közepén, majd az 1720-as évek elején további missziókat hoztak létre, többek között San Antonio de Valerót (ismertebb nevén Alamot), és megépítették Los Adaes erődjét.¹²

A néhány ezer fős őslakos indián népesség többsége azonban ellenállt a spanyol kísérleteknek. Mivel főként földműveléssel foglalkoztak, és kiterjedt kapcsolatokat építettek ki a környékbeli törzsekkel, valamint a francia és az amerikai kereskedőkkel, nem akarták feladni életmódjukat és beköltözni a missziók területére, ahol kiszolgáltatottakká váltak volna, és alkalmazkodniuk kellett volna az ottani szabályokhoz. Ezért a missziós központok és a közeliükben kialakuló települések csak nagyon lassan fejlődtek, a határvidéki körülmények és

⁹ Chipman: *Spanish Texas*, 24–25.; Weber: *The Spanish Frontier*, 34.

¹⁰ Weber: *The Spanish Frontier*, 149.; Chipman–Joseph: *Notable Men and Women*, 255–256.; Fehrenbach: *Lone Star*, 38–39.; Parkman: *France and England*, 973–975.

¹¹ Fehrenbach: *Lone Star*, 40.; Chipman–Joseph: *Notable Men and Women*, 257–259.; Parkman: *France and England*, 1011., 1037–1039.

¹² Campa: *Hispanic Culture*, 167.; Weber: *The Spanish Frontier*, 152–153., 163.; Fehrenbach: *Lone Star*, 41–42.; Meinig: *The Shaping of America*, I. 203.

a nagy távolságok miatt nehezen voltak fenntarthatók. Így a peremterületek lakosságának száma továbbra is alacsony, a régió helyzete pedig bizonytalan maradt.¹³

A spanyol korona nagy erőfeszítéseket tett a terület benépesítésére, és megpróbált telepéseket toborozni a vidékre Új-Spanyolország északi és déli területeiről, illetve Európából is. 1731-ben tizenöt család, összesen ötvenöt bevándorló érkezett a Kanári-szigetéről San Antonio de Béxar erődjébe. A korona ingyenes átkelést, a letelepedéshez szükséges eszközöket, állatokat, fegyvereket és egyéb segítséget ígért számukra. Az eredeti tervben legalább háromszáz telepes átköltöztetését tűzték célul, de két év alatt végül csupán alig több mint ötvenen jelentkeztek. Az erőd lakossága így is háromszázra nőtt, de az egész provincia területének hispán népessége még mindig alig érte el az ötszázat.¹⁴

A század közepén lassú gyarapodás kezdődött, de amikor az 1770-es évek végén Theodore de Croix a korona megbízásából beutazta a vidéket és felmérte helyzetét, kiábrándultan számolt be róla: „Egy település, két erőd, hét misszió és alig négyezer fős népesség [...] lakja ezt a hatalmas, kietlen vidéket, mely Los Adaes elhagyott erődjétől San Antonioig húzódik [...] [és] meg sem érdemli, hogy Texas tartománynak nevezzék [...] de azt sem, hogy gondot fordítsanak a fenntartására.”¹⁵

A 19. század elején a helyzet alig változott. Becslések szerint Texas hispán lakossága nem érte el az ötezer főt 1810-ben, amikor Miguel Hidalgo atya elindította a mexikói függetlenségi háborút. Texas nem sokkal korábban saját kormányzót kapott Manuel María de Salcedo személyében, aki 1808 novemberében érkezett meg a tartományba. A gyarmati kormánzatnak küldött jelentésében megállapította, hogy csupán 353 veterán katona és mindössze 3122 polgári lakos élt Texasban.¹⁶ Mindez azt jelentette, hogy a határvidék benépesítésére tett addigi spanyol kísérletek nem jártak sikerrel. Ráadásul közben megérkezett Új-Spanyolországba a napóleoni háborúk eseményeinek, IV. Károly spanyol király lemondatásának és a trónörökös, VII. Ferdinánd eltávolításának híre, ami tovább növelte a bizonytalanságot.¹⁷ A spanyol korona gyengeségét kihasználva az amerikai kontinensen lévő gyarmatok sorra elszakadtak az anyaországtól.

Amikor Hidalgo atya 1810. szeptember 16-án kibontotta a felkelés zászlaját Mexikóban, és elkezdődött a függetlenségi háború, a határvidéki területeken is megindult a szervezkedés Juan Bautista de las Casas vezetésével.¹⁸ 1811. január 21-én San Antonio de Béxarban

¹³ Meinig: *Imperial Texas*, 23–24.; Campa: *Hispanic Culture*, 157., 167., 169.; Weber: *The Spanish Frontier*, 1–3., 34–35., 148–158., 186–191.

¹⁴ Weber: *The Spanish Frontier*, 192–194.; Meinig: *The Shaping of America*, I. 203–204.; Campa: *Hispanic Culture*, 169.

¹⁵ A spanyol gyarmatbirodalom északi részén 1776-ban hoztak létre egy új közigazgatási egységet, Északi Belső Tartományok néven, melynek főparancsnoka 1777. január 1-jén Theodore de Croix lett. Feladatai közé tartozott a terület védelmének és az őslakos indiánok keresztény hitre térítésének megszervezése, valamint polgári települések létrehozása Új-Spanyolország nagy kiterjedésű, de gyéren lakott északi peremvidékén Textastól egészen Kaliforniáig. Weber: *The Spanish Frontier*, 224–226.

¹⁶ Fehrenbach: *Lone Star*, 120.; Chipman–Joseph: *Notable Men and Women*, 230–231.; McDonald: *José Antonio Navarro*, 20.

¹⁷ Bonaparte Napóleon 1808-ban arra kényszerítette az egymással is viszálykodó IV. Károly spanyol királyt és fiát, Ferdinándot, hogy mondjanak le a trónról Napóleon bátyja, Bonaparte József javára. Fehrenbach: *Lone Star*, 121.; Weber: *The Spanish Frontier*, 296–297.; Anderle: *Latin-Amerika története*, 77–78.; Wittman: *Latin-Amerika története*, 210–211.

¹⁸ Milligan: *José Bernardo Gutiérrez de Lara*, 11.; Chipman–Joseph: *Notable Men and Women*, 233.; McDonald: *José Antonio Navarro*, 21.

elfogták Manuel de Salcedo kormányzót, Simón de Herrerát, Nuevo León kormányzóját és tizenkét tisztet. Las Casas ideiglenes kormányzónak nyilvánította magát, hatalma azonban mindössze harminckilenc napig tartott. 1811. március 2-án Juan Manuel Zambrano vezetésével a royalisták elfoglalták Las Casas rezidenciáját, és társaival együtt letartóztatták.¹⁹ Manuel de Salcedo kormányzót és fogoly társait szabadon engedték. Alig három héttel később Hidalgo atya és követői óriási veszteségeket szenvedtek el a Guadalajara melletti ütközetben. Texas felé menekültek, amikor váratlanul rajtuk ütöttek, és 1811. március 21-én elfogták őket.²⁰ Chihuahua-ban Manuel de Salcedo kormányzó vezette a tárgyalásukat. Július 31-én Hidalgo atyát kivégezték. Hogy példát statuáljanak, egy hónappal később a royalisták Las Casas-t és társait is bíróság elé állították, halálra ítélték és kivégezték.²¹

Mindez azonban nem törte meg a lázadókat. Az északi tartományokban a felkelés vezetését José Bernardo Gutiérrez de Lara vette át. Előtte testvérével, José Antonio atyával együtt a határvidéken lévő Nuevo Santander, Coahuila és Nuevo León területén igyekeztek minél több katonát toborozni a felkelők seregébe. Hamarosan a lázadók felülegelete alatt állt Új-Spanyolország északi része San Luis Potosítól Monterrey-ig.²² Ezt követően Antonio Gutiérrez atya a Rio Grande alsó folyása mentén szervezkedett, így hamarosan Texasban is érezhető volt már a lázadás szele. Tulajdonképpen ennek a következménye volt a Las Casas-féle felkelés, melynek leverését követően Bernardo Gutiérrez de Larát a texasiak felhatalmazták arra, hogy az Egyesült Államokban keressen támogatást.²³

Számos viszontagságot követően 1811. december 11-én érkezett meg Washington D.C.-be. Naplójában részletesen beszámolt útjáról és a fővárosban folytatott tárgyalásairól.²⁴ Találkozott William Eustis hadügy- és James Monroe külügyminiszterrel, valamint James Madison elnökkel is. Vendéglátói a mexikói függetlenségi mozgalom mellett foglaltak állást, de az amerikai kormányzattól hivatalos támogatást, anyagi vagy katonai segítséget nem kaphatott.²⁵ Ezenkívül azt is tudomására hozták, hogy az Egyesült Államok egészen a Rio Grande folyóig igényt formál a délnyugati területekre, köztük Texasra.²⁶

¹⁹ Milligan: *José Bernardo Gutiérrez de Lara*, 14.; De la Teja: *Tejano Leadership*, 31.; McDonald: *José Antonio Navarro*, 22–23.

²⁰ Wittman: *Latin-Amerika története*, 214–215.; Milligan: *José Bernardo Gutiérrez de Lara*, 17.; Weber: *The Mexican Frontier*, 9.; Anderle: *Latin-Amerika története*, 79.

²¹ Milligan: *José Bernardo Gutiérrez de Lara*, 18.; Chipman–Joseph: *Notable Men and Women*, 233–234.; McDonald: *José Antonio Navarro*, 24.

²² Milligan: *José Bernardo Gutiérrez de Lara*, 7.; Chipman–Joseph: *Notable Men and Women*, 235.

²³ West: *Diary*, 57–58.; Milligan: *José Bernardo Gutiérrez de Lara*, 16.

²⁴ West: *Diary*, 55–77.

²⁵ West: *Diary*, 73.; Milligan: *José Bernardo Gutiérrez de Lara*, 29–30.; Chipman–Joseph: *Notable Men and Women*, 236.; Narret: *José Bernardo Gutiérrez de Lara*, 204.

²⁶ A napóleoni háborúk alatt nehéz helyzetbe került Franciaország 1803-ban tizenöt millió dollárért eladta az Amerikai Egyesült Államoknak a Mississippi nyugati vízgyűjtő medencéjét. A Louisiana vásárlás nyomán az USA területe duplájára nőtt, és a Mississippin túli vidék megnyílt a nyugati terjeszkedés előtt. Az amerikai kormány a megvásárolt terület részének tekintette Texast is, amit Spanyolország vitatott. *The Cession of Louisiana, April 30, 1803*. In: Commager: *Documents*, 190–191.; Meinig: *The Shaping of America*, II. 9–11., 17–18.; Magyarics: *Az Egyesült Államok külpolitikája*, 45–48. Csak 1819-ben mondott le róla, amikor az Adams–Onís szerződésben megkapta Floridát. *Florida Treaty, February 22, 1819*. In: Commager: *Documents*, 223–224.; Weber: *The Mexican Frontier*, 12.; Meinig: *The Shaping of America*, II. 72–73.

Ugyanakkor a Madison kormányzat egyelőre nem szándékozott hozzászólni a területet az Unióhoz, mivel előbb egy másik területi vitát kellett megoldaniuk.²⁷ A napóleoni háborúk okozta bizonytalan helyzetet és hatalmi vákuumot kihasználva 1810-ben Kelet-Florida elszakadt Spanyolországtól, és lakói kinyilvánították az Egyesült Államokhoz történő csatlakozási szándékukat. A terület biztosítása 1812-ben fontosabb volt az USA számára, mint hogy az amerikai hadsereget Texas miatt mozgósítsák. Ez annál is inkább érthető volt, mivel a napóleoni háborúk alatt egyre növekvő feszültségek nyomán fel kellett készülniük egy esetleges háborúra Nagy-Britanniával.²⁸

Az amerikai kormányzat azért sem nyújthatott közvetlen segítséget a mexikói felkelőknek, mert azzal Spanyolországot is fegyveres fellépésre készíthette volna. Így azonban Gutiérrez nehéz helyzetbe került, ezért úgy döntött, visszatér Texasba. 1812. január 12-én indult el Philadelphiából, és március 23-án érkezett meg New Orleans-ba, onnan pedig április végén a Louisiana és Texas határán lévő Natchitochesbe, ahol számos amerikai önkéntes csatlakozott hozzá.²⁹ A köztársasági hadsereg 1812. augusztus 8-án lépte át a Sabine folyót.³⁰ Habár jelentős volt az amerikai részvétel, Gutiérrez elsődleges célja az volt, hogy a mexikói forradalmárok kezére juttassa Texast, akiknek vezetője Hidalgo atya után José María Morelos y Pavón lett.³¹

A felkelők könnyű győzelmet arattak Nacogdochesben, ahol egyetlen *tejano* (mexikói származású texasi) sem reagált a spanyol parancsnok, Manuel Zambrano felhívására, hogy önkéntesként védje meg a települést. Ezek után a város vezetői megadták magukat.³² Közben a lázadók serege százötven főről körülbelül háromszázra nőtt, ezért 1812. szeptember közepén elindultak a tartomány belseje felé. Az alig védett La Bahía erődjét könnyedén elfoglalták, és ágyúkat is zsákmányoltak. Három nappal később megérkezett Manuel de Salcedo és Simón Herrera royalista serege, és ostrom alá vette La Bahiát. Az erődnél vívott hosszú küzdelem végén a köztársaság pártiak kerültek ki győztesen, akikhez közben lipán apacs és tonkava indiánok is csatlakoztak.³³

Salcedo és Herrera négy hónap után, 1813. február 29-én felhagyott a sikertelen ostrommal, és visszavonult San Antoniába. Két nappal később a forradalmárok megindították támadásukat. A San Antoniától körülbelül tizenöt kilométerre délkeletre, Salado Creek mellett lezajlott csatában az amerikai önkéntesek, mexikóiak és őslakos indián segédcsoportok alig

²⁷ Narrett: *José Bernardo Gutiérrez de Lara*, 204.

²⁸ Az Amerikai Egyesült Államok elnöke, George Washington 1793-ban, a francia forradalommal szemben megszervezett első koalíció létrejöttékor semlegességi nyilatkozatot tett. Így a fiatal állam mindkét féllel kereskedhetett. A koalíciós háborúk során gyakran előfordult, hogy az amerikai hajókat vagy a franciák, vagy az angolok feltartóztatták és átkutatták. A britek gyakran a teljes árukészletet lefoglalták, s az amerikai tengerészeket kényszerrel besorozták a flottájukba. A feszültségek végül az 1812–1814-es angol–amerikai háborúhoz vezettek. Meinig: *The Shaping of America*, II. 26–27., 46–48.; Magyarics: *Az Egyesült Államok külpolitikájának története*, 54–58.

²⁹ Az önkénteseknek havi negyven dollárt ajánlottak fel és egy *league* (4,428 acre), vagyis közel kétezer hektár földet az elfoglalandó texasi területekből. Fehrenbach: *Lone Star*, 122–123.; Milligan: *José Bernardo Gutiérrez de Lara*, 60–61.; Stagg: *The Madison Administration*, 456.; Narrett: *José Bernardo Gutiérrez de Lara*, 206.

³⁰ Milligan: *José Bernardo Gutiérrez de Lara*, 54.; Chipman–Joseph: *Notable Men and Women*, 236.

³¹ Fehrenbach: *Lone Star*, 123.; Wittman: *Latin-Amerika története*, 229–230.; Anderle: *Latin-Amerika története*, 79.; Narrett: *José Bernardo Gutiérrez de Lara*, 208–209.

³² Milligan: *José Bernardo Gutiérrez de Lara*, 63., 66.

³³ Chipman–Joseph: *Notable Men and Women*, 237.; Narrett: *José Bernardo Gutiérrez de Lara*, 211–212.

húsz perc alatt hatalmas vereséget mértek a royalistákra. Több mint háromszáz royalista meghalt, és hatvan fogságba esett. A köztársaságiak között mindössze hat halott és huszonhat sebesült volt, továbbá jelentős zsákmányt (ágyúkat, fegyvereket, ellátmányt) is szereztek.³⁴

Ezek után Gutiérrez felkészült San Antonio ostromára. Több százan átpártoltak hozzá, így Salcedo és Herrera számára a fegyverletétel maradt az egyetlen lehetőség. A két tiszt ezt feltételekhez kötötte volna, többek között a nem harcolók életének és vagyonának védelméhez, valamint az egyházi vagyon sérthetetlenségéhez, de hiába. Gutiérrez és az amerikai önkéntesek parancsnoka, Samuel Kemper válaszában arra figyelmeztette őket, hogy csakis a feltétel nélküli megadás mentheti meg San Antoniót attól, hogy fegyverrel foglalják el. A két spanyol tisztet azonban biztosították arról, hogy a legyőzöttekkel való bánásmód során tiszteletben fogják tartani a háborús törvényeket.

1813. április 2-án a kormányzó és a városi tanács átadta a fővárost a köztársaságpártiaknak. A felkelők San Antonio főterén felhúzták az első Texasi Köztársaság zászlaját.³⁵ Salcedo kormányzó és Herrera nem számíthatott irgalomra. Feltétel nélkül adták meg magukat, és a város utcáin gyülekező tömeg bosszút követelt. Másnap, 1813. április 3-án villámtárgyaláson őket és tizenöt tisztjüket bűnösnek találták a San Antonioban lévő felkelők ellen elkövetett tettekben és halálra ítélték.³⁶ Az amerikai katonatisztek ellenezték a kivégzések végrehajtását, és inkább azt javasolták, helyezték a royalistákat Texistől távol, amerikai területen őrizetbe. Úgy tűnt, Gutiérrez és társai egyetértettek ezzel, így a tizenhét fogoly hatvan mexikói katona kíséretében 1813. április harmadika éjjelén elhagyta San Antoniót. A védtelen foglyokat azonban hamarosan leszállították lovaikról, és Salado Creek közelében számos késszúrással meggyilkolták őket.³⁷

San Antonio bevétele után Gutiérrez dönthetett a következő lépésről: 1813. április 6-án kinyilvánította Texas függetlenségét.³⁸ Ideiglenes kormányt hozott létre addig, amíg elkészül Texas alkotmánya. San Antonio polgárait felkérte, nevezzenek meg olyan prominens személyeket, akik a kormányt megalakíthatják. Létrehozta az elnök-védnöki hivatalt, amit ő töltött be, és egy hattagú ideiglenes tanáccsal (*junta*) kezdett el kormányozni, melynek legfőbb feladata az volt, hogy segítse Gutiérrezt az alkotmány elkészítésében.³⁹

A *junta* 1813. április 17-én fogadta el az alkotmánytervezetet. Az első cikkely egyértelműen tükrözte a felkelők legfontosabb célját. Kinyilvánította, hogy „mostantól fogva Texas tartomány Texas Állam néven lesz ismeretes, a Mexikói Köztársaság részét alkotja, melynek elválaszthatatlan részét képezi”.⁴⁰ Ez könnyen elidegeníthette a mexikói ügy amerikai támogatóit, ezért az alkotmány készítői úgy döntöttek, beváltják az amerikai önkénteseknek a

³⁴ Milligan: *José Bernardo Gutiérrez de Lara*, 73–74.; De la Teja: *Tejano Leadership*, 32.

³⁵ Chipman–Joseph: *Notable Men and Women*, 238.; Narrett: *José Bernardo Gutiérrez de Lara*, 214.

³⁶ Milligan: *José Bernardo Gutiérrez de Lara*, 84.

³⁷ Fehrenbach: *Lone Star*, 124.; Milligan: *José Bernardo Gutiérrez de Lara*, 87.; Chipman–Joseph: *Notable Men and Women*, 238.; Narrett: *José Bernardo Gutiérrez de Lara*, 212.; McDonald: *José Antonio Navarro*, 25–26.

³⁸ *Texas' First Declaration of Independence*. In: Wallace–Vigness (eds.): *Documents of Texas History*, 39–40.

³⁹ Milligan: *José Bernardo Gutiérrez de Lara*, 77–78.; Chipman–Joseph: *Notable Men and Women*, 239.

⁴⁰ *The Constitution of the State of Texas*. In: Wallace–Vigness (eds.): *Documents of Texas History*, 40–41.

felkelés kirobbanásakor tett ígéretet. Azok, akik legalább hat hónapi szolgálatot teljesítettek, egy *square league* földet kaphattak.⁴¹

A *junta* és a kormányzó között sajátos munkamegosztás alakult ki. A *junta* feladata volt szoros kapcsolatot ápolni a szomszédos államokkal és a Mexikói Köztársaság belső tartományaival. Hatalmát addig gyakorolhatta, míg a Mexikói Köztársaság általános kongresszusa másképp nem rendelkezett. A tanácsnak jogában állt megválasztani a kormányzót, és bármelyik tisztségviselőt felmenthette hivatalából, a kormányzót is beleértve.⁴² Az 5. cikkely értelmében „a kormányzó nem indíthatott hadjáratot a *junta* beleegyezése nélkül”.⁴³ A 10. cikkely szerint pedig „az Állam minden városát egy a kormányzó által kinevezett katonatiszt fogja igazgatni, [de] ennek a tisztnak azokat a szabályokat kell követnie, amelyeket a *junta* szükségesnek tart”.⁴⁴

Ez a berendezkedés jelentősen eltért a gyarmati kori rendszertől, melyben Texas kormányzói teljes mértékben a korona kénye-kedvétől függtek. Texas első alkotmánya arra tett kísérletet, hogy helyi szinten konszolidálja a hatalmat. Ugyanakkor a szakadár mozgalom vezetőinek legfontosabb célját is tükrözte: a sikeres felkelést követően Texast a Mexikói Köztársaság részévé kívánták tenni. Ahogy azonban az oly sokszor történik, a győzelem a köztársaságiak táborában is vitákhoz és széthúzáshoz vezetett.

Salcedo és társai meggyilkolása ellenérzéseket váltott ki nem csupán az amerikai önkéntesek, de a köztársasági sereg mexikói tagjai soraiban is. Nem váratott sokáig magára a rojalisták ellenakciója sem. Ebben vezető szerep jutott Joaquín de Arredondónak, a Keleti Belső Tartományok katonai parancsnokának, aki több mint hétszáz katonát toborzott a felkelők leverésére.⁴⁵

1813. augusztus 18-án San Antonio közelében, a Medina folyó mellett került sor Texas történetének egyik legvéresebb csatájára. A körülbelül 1400 fős köztársasági sereget tulajdonképpen csapdába csalták Arredondo katonái. A *tejanó*k, amerikai önkéntesekből, őslakos indiánokból és volt rojalistákból álló felkelők előbb homoktengeren, majd sűrű tölgyerdőn vágták át magukat, és mire Arredondo seregének közelébe értek, a hőségétől és a szomjúságtól teljesen kimerültek. A közel négy órás csata végén a köztársaságiak megfutamodtak. Alig százan menekültek meg, miközben Arredondo mindössze ötvenöt embert veszített.⁴⁶

A csata után a rojalisták visszafoglalták Texast. A megtorlás elől több százan keltek át a Sabine folyón Louisianába, köztük Gutiérrez is. San Antonióban a lázadók vagyonát elkozták, és azokat a *tejanó*kat, akiről azt gyanították, hogy köztársasági érzelműek, vagy velük szimpatizálnak, kivégezték. Több mint háromszáz férfit lőttek agyon. A Nacogdochesben élők hasonló sorsra jutottak. Az utánpótlási nehézségekkel küzdő csapatok egész Texast felölték.⁴⁷ Arredondo csupán néhány hétig maradt Texasban, de a letartóztatások, birtok-

⁴¹ Chipman–Joseph: *Notable Men and Women*, 239. 1 *square league* = 4,428 *acre* = 1800 *ha*.

⁴² Article 12, *The Constitution of the State of Texas*. In: Wallace–Vigness (eds.): *Documents of Texas History*, 41.

⁴³ Article 5, *The Constitution of the State of Texas*. In: Wallace–Vigness (eds.): *Documents of Texas History*, 40.

⁴⁴ Article 10, *The Constitution of the State of Texas*. In: Wallace–Vigness (eds.): *Documents of Texas History*, 40.

⁴⁵ Meinig, *The Shaping of America*, II. 37.; Chipman–Joseph: *Notable Men and Women*, 240., 242.

⁴⁶ Milligan: *José Bernardo Gutiérrez de Lara*, 100–102.; Chipman–Joseph: *Notable Men and Women*, 245.; De la Teja: *Tejano Leadership*, 150.; McDonald: *José Antonio Navarro*, 28. Az ütközetben Arredondo mellett harcolt egy fiatal, alig húsz éves katonatiszt is, Antonio López de Santa Anna, aki később több alkalommal a független Mexikói Köztársaság elnöke lett.

⁴⁷ De la Teja: *Tejano Leadership*, 32., 197.; McDonald: *José Antonio Navarro*, 29.

elkobzások és kivégzések nyomán a tartomány szinte teljesen elnéptelenedett. Míg 1803-ban a hispán népesség meghaladta a négyezretet, ez a szám kevesebb mint kétezer-ötszáz volt, amikor Mexikó 1821-ben végül kivívta függetlenségét.⁴⁸

Fontos megjegyezni, hogy a latin-amerikai gyarmatok többségétől eltérően, ahol a függetlenségi háborút a kreolok (az amerikai kontinensen született spanyolok) vezették, Mexikóban népi mozgalom volt a Miguel Hidalgo atya, majd José María Morelos által szervezett elszakadási kísérlet, melynek tömegbázisát főként az őslakos indián és mesztic lakosság adta. A korai időszakban részben ez is volt a háború kudarcának az oka, mivel a kreolok többsége a royalista erőkkal működött együtt. Maria Morelos 1815-ös kivégzését követően azonban Augustin de Iturbide kreol tábornok felismerte, hogy meg lehet teremteni a kreolok és a mexikói nép összefogását. 1821. február 24-én közzétette az Iguala-tervet, mely egy független alkotmányos monarchia létrehozását tűzte ki célul, amit 1821. augusztus 24-én a Córdobai Egyezményben a spanyol korona is elismert. Ezt követően Iturbide a hadsereg támogatásával magához ragadta a hatalmat, és 1822. július 21-én Mexikó császárává koronázták.⁴⁹

Mindez éppen akkor történt, amikor mélyreható gazdasági átalakulás kezdődött az Atlanti-óceán mindkét oldalán. Ennek kiindulópontja a pamutipar forradalma volt, melyet a gyapotmagtalanító gép 1793-as feltalálása és széles körű alkalmazása indított el. Segítségével sokkal egyszerűbben és gyorsabban el lehetett választani a gyapotszálakat a magtól, ami sokkal nagyobb mennyiségű nyersanyag feldolgozását tette lehetővé jóval rövidebb idő alatt. Ennek következtében jelentősen megnőtt a kereslet a gyapot iránt, így az hamarosan az egyik legértékesebb árucikk lett az atlanti kereskedelemben. Ez a folyamat alapvetően átalakította a gazdaságot és a társadalmat is az amerikai kontinensen. A keleti parti és középnyugati területekről bevándorlók ezrei özönlöttek a Mexikói-öböl menti államokba, hogy ott földet vásároljanak, és gyapotültetvényeket hozzanak létre. A nyugati és déli irányba tartó népességmozgás újabb hullámaint indította el az Egyesült Államokban az 1819-es gazdasági válság, mely sokakat arra kényszerített, hogy feladja vállalkozását, és máshol keressen új lehetőségeket.⁵⁰

Texas a mexikói időszakban

Mindez egybeesett a határvidéken bekövetkező geopolitikai változásokkal, melynek kiindulópontja az 1821-ben függetlenné váló Mexikóhoz köthető, és leginkább abban ragadható meg, hogy a fiatal állam kormányzata szakított a korábbi spanyol gyarmati gyakorlattal, mely tiltotta az idegenek betelepülését, és a régió gazdasági és politikai integrációjának elősegítése érdekében megnyitotta a területet a bevándorlás előtt. A mexikói kongresszus által 1824-ben elfogadott szövetségi alkotmány és az 1825-ös liberális bevándorlási törvény nyomán az amerikaiak betelepülése is új lendületet vett.⁵¹

Az amerikai történetírásban a nyugati terjeszkedés hajtóerejeként és ideológiai háttereként sokáig az amerikai küldetéstudatot (*manifest destiny*) jelölték meg, és a demokrácia

⁴⁸ Weber: *The Mexican Frontier*, 10.; Weber: *The Spanish Frontier*, 299.; Chipman–Joseph: *Notable Men and Women*, 247.

⁴⁹ Weber: *The Mexican Frontier*, 18–19.; Horváth: *Függetlenség Mexikóban*, 88–89.

⁵⁰ Az 1819-es az első jelentős pénzügyi válság volt az Amerikai Egyesült Államok történetében. Legfőbb előidézője a napóleoni háborúk végét követő gazdasági visszaesés, a közföldekkel folytatott spekuláció és a korlátlan mennyiségű papírpénz kibocsátás volt, mely nagymértékű inflációhoz vezetett, amit az Egyesült Államok Nemzeti Bankja sem tudott kezelni.

⁵¹ *The Coahuila–Texas State Colonization Law, March 25, 1825*. In: Wallace–Vigness (eds.): *Documents of Texas History*, 49–50.

intézményeinek elterjesztésével igazolták. Egyetértek David J. Weber, Andrew Torget és más történészek véleményével, akik szerint a telepések nyugatra költözése sokkal inkább bizonyos kormánypolitikai intézkedésekhez és azokhoz a változásokhoz volt köthető, melyek lakóhelyükön és a világgazdaságban végbementek. Számos feltétel, „push” és „pull” faktor – vagyis olyan okok, amelyek a telepéseket addigi lakóhelyük elhagyására készítették, és egy másik területre vonzották – együttes jelenléte és azok egymásra hatása állt a folyamatok hátterében. Ezek a változások alapvetően átalakították Észak-Amerika Mexikói-öböl menti régiójának életét is.

Az átalakulás nyomán 1830-ra körülbelül hétezerre nőtt a Texasban élő amerikaiak száma, ami kétszer annyi volt, mint a mexikói texasiaké (*tejanoké*). Ha számításba vesszük, hogy az 1824-es mexikói szövetségi alkotmány elkészültének évében Texas nem alkothatott önállóan tartományt, mert népessége nem érte el az ahhoz szükséges minimumot, ezért a szomszédos Coahuilával kapcsolták egybe, meg kell állapítsuk, hogy méretéhez képest még 1830-ban is nagyon gyéren lakott volt.⁵² Ha azonban megvizsgáljuk, hogy népessége milyen ütemben kezdett nőni, és 1834-re már elérte a 21 000 főt, 1836-ra pedig 40 000 lett, érzékelhetővé válik, mekkora átalakulás történt a határvidéken. Ez még inkább igaz, ha figyelembe vesszük, hogy a *tejanok* és az amerikaiak aránya 1:2-ről 1:10-re változott.⁵³

Itt érdemes megjegyezni, hogy a *tejanok* többsége pozitívként értékelte az amerikaiak számának növekedését. Tisztában voltak a régió elmaradottságával, és úgy gondolták, hogy Texas gazdasági megerősödése, politikai stabilitása és biztonsága nagyban függ az amerikai bevándorlóktól. Ahogy az egyik befolyásos *tejano*, Francisco Ruíz megjegyezte: „Úgy gondolom, csak előny származhat abból, ha tisztességes, szorgalmas embereket befogadunk, jöjjenek ők bárhonnan, [...] akár a pokolból is.”⁵⁴

Amikor 1829 szeptemberében elnöki rendelettel felszabadították a rabszolgákat Mexikóban, Ramón Músqviz, Texas politikai vezetője nem volt hajlandó kihirdetni a rendelkezést. Sőt tárgyalásokat kezdett annak érdekében, hogy Texas kapjon mentességet az intézkedés hatálya alól. Azzal érvelt, hogy a tartomány számára elengedhetetlenül szükség van a munkaerőre. Ők pedig nagyrészt az amerikai ültetvényesek birtokain dolgoztak.

Fontos hangsúlyozni, hogy Mexikó közvetlenül a függetlenség kivívása után törvénytelennek nyilvánította a rabszolgaság intézményét, és ha bármikor kormányváltásra került sor az országban, azt követően is hasonló rendelkezéseket fogadtak el, de a törvények kihirdetését vagy késleltették Texasban, vagy megpróbálták mentességet szerezni az ott lakók számára a szabályok alól.

A rabszolgaság kérdése Texasban

Stephen F. Austin volt az első amerikai, aki 1821-ben engedélyt kapott a mexikói kormány helyi képviselőjétől háromszáz amerikai család Texasban történő letelepítésére, és a Brazos folyó mentén megalapította San Felipe de Austin városát, Texas első amerikai települését.⁵⁵

A mexikói kongresszus meg akarta tiltani a településen a rabszolgatartást. Maga Austin is ellenezte az intézményt, de tudta, hogy az Egyesült Államok déli részéről érkező bevándor-

⁵² Texas területe 369 500 négyzetkilométer volt, lakossága pedig 1830-ban 10 000 fő.

⁵³ Weber: *The Mexican Frontier*, 177.; Fehrenbach: *Lone Star*, 287.

⁵⁴ Idézi Weber: *The Mexican Frontier*, 176.

⁵⁵ *Permit and Conditions for Colonization, November 23, 1821*. In: Barker 1924, Mexico and Texas. 435.; Cantrell: Stephen F. Austin, 97. Austin tevékenységével kapcsolatban lásd: Kökény: Stephen F. Austin és a Texasi Köztársaság születése.

lók többsége ragaszkodna az évtizedek során megszokott munkaerőhöz. Ráadásul egyre inkább elterjedt a vidéken egy új gyapotfajta, mely jobban ellenállt a gombáknak, és nagyobb méretű termést hozott, ami nagyobb haszonnal kecsegtetett. Mindehhez gyakorlott gyapotszedőkre, vagyis rabszolgákra volt szükség. Mexikó nagy részén azonban egyáltalán nem alkalmaztak rabszolgákat, ráadásul sokan az emberi szabadságjogokra hivatkozva és erkölcsi okokból is ellenezték az intézmény fenntartását. Ugyanakkor a Texasban élő mexikóiak már ekkor is az amerikai bevándorlás ösztönzésében látták államuk gazdasági megerősödésének, védelmének és politikai stabilitásának zálogát, ezért köztes javaslattal álltak elő. Az 1823. január 4-én elfogadott törvény értelmében a telepesek magukkal vihatték rabszolgáikat, de megérkezésük után már nem adhatták el őket, a rabszolgák gyermekei pedig tizennegyedik életévük betöltése után szabadok lettek. Azaz a rabszolgaságot fokozatosan kívánták felszámolni.⁵⁶

A helyzet azonban ismét megváltozott, amikor 1823 márciusában Antonio López de Santa Anna és követői lemondatták Augustine de Iturbide császárt, és minden a császárság idején elfogadott törvényt eltöröltek, beleértve a kolonizációs törvényeket is. A császárság bukását követően a monarchista és konzervatív körökkel szemben a köztársasági és federalista érzelmű liberálisok kezébe került az irányítás. Már az újonnan megválasztott törvényhozás készítette el Mexikó alkotmányát, melynek értelmében az ország szövetségi köztársaság lett, és a központi kormányzat helyett számos kérdést az egyes tagállamok hatáskörébe utaltak.

1825-ben a mexikói kongresszus véglegesítette Mexikó északi határát, és döntött az egyes tartományok státuszáról is. Ez volt az a rendelkezés, melynek értelmében Texast alacsony népessége miatt összekapcsolták nyugati szomszédjával, Coahuilával. Az új közigazgatási egység képviselői mandátumot is kapott. Coahuila-Texas fővárosa azonban Saltillo lett, ami majdnem 800 kilométerre volt San Felipe de Austintól. Igaz, ez még mindig kedvezőbb volt, mintha Mexikóvárosban kellett volna intézniük hivatalos ügyeiket.⁵⁷

Egy másik törvény a központi kormányzat helyett az egyes államok hatáskörébe utalta a bevándorlás szabályozását. Coahuila-Texas szélesre tárta kapuit a telepesek előtt. Ezentúl nemcsak Austin és a hozzá hasonló vállalkozók kaphattak közvetlenül földet, hanem magánszemélyek is. Egy felnőtt férfi 4605 *acre*, vagyis több mint 1800 hektár birtokra volt jogosult.⁵⁸ A közel kétezer hektár óriási birtoknak számított, szinte senki sem tudta megművelni az egészet, de jó befektetésnek ígérkezett, hiszen a később érkezőknek el tudták adni. Így minden gazda bizonyos értelemben földspekuláns is lett. Azok az ültetvényesek, akiknek sok rabszolgája volt, gyakran adtak bérbe másoknak. Austin maga is gyakran vett bérbe rabszolgákat, bár legtöbbször csak a ház körüli munkákra alkalmazta őket. Közben pedig minden lehetséges módon próbálta a gyapottermesztést elősegíteni. Gyapotmagtalanító gépeket vásárolt, folyamatosan tárgyalt, szervezett. Kikötők építését is szorgalmazta a Mexikói-öbölben és a Brazos folyón, mivel a gyapotot először New Orleans kikötőjébe kellett elszállítani, onnan pedig tovább az USA keleti partjára, Franciaországba vagy Nagy-Britanniába. Az 1820-as évek közepén körülbelül 400 000 fontnyi, vagyis közel 180 tonna gyapotot termeltek évente Texasban. A vállalkozások gyarapodásában óriási szerepe volt a New Orleans-i keres-

⁵⁶ *The Imperial Colonization Law, January 4, 1823.* In: Wallace–Vigness (eds.): *Documents of Texas History*, 47–48.; Wexler: *Westward Expansion*, 93.

⁵⁷ Cantrell: *Stephen F. Austin*, 176.

⁵⁸ *The Coahuila–Texas State Colonization Law, March 25, 1825, Article 8, 9, 12, 32.* In: Wallace–Vigness (eds.): *Documents of Texas History*, 49–50.

kedőknek is, egyrészt a gyapot felvásárlása, értékesítése és szállítása, másrészt a gyapottermesztőknek (amerikaiaknak és *tejanoknak*) nyújtott hitelek révén.⁵⁹

Egyre több amerikai érkezett, de még viszonylag kevés közvetlen kapcsolatuk volt a mexikóiakkal, mivel a telepesek leginkább Kelet-Texasban, a Brazos és a Colorado folyó közötti területen szereztek birtokokat, míg a *tejanok* többsége a tartomány nyugati részén élt. Eközben Coahuila–Texas törvényhozása 1825-től kezdve dolgozott az állam alkotmányának elkészítésén. A bevándorlás szabályozásán kívül számos kérdés volt napirenden, köztük a rabszolgaság engedélyezése is. Heves vitákat követően 1827. január 31-én az alkotmánytervezet 13. cikkelyében végül a következő tervezetet terjesztették a Saltillóban összegyűlt képviselők elé. „Az államban senki sem születik rabszolgaként, és attól számított hat hónap elteltével, hogy a jelen alkotmány szövegét nyilvánosságra hozzák az állam két központjában, a rabszolgák behozatala semmiféle indokkal nem engedélyezett.”⁶⁰ Ez a tervezet annyiban különbözött a korábbiaktól, hogy nem tettek benne említést a már a területen lévő rabszolgák felszabadításáról. Ugyanakkor a hat hónapos időszak leteltével további rabszolgákat nem lehetett az államba vinni, és a rabszolgák születendő gyermekei már szabadnak számítottak. Ezzel tulajdonképpen megerősítették a korábbi törekvéseket a rabszolgaság fokozatos, de teljes felszámolására. Az amerikai ültetvényesek körében heves tiltakozást váltott ki a módosított javaslat, de hamar nyilvánvalóvá vált, hogy a kormány nem fog engedni még abban sem, hogy a fél éves türelmi időt meghosszabbítsák. Időközben elfogadták az állami alkotmány többi pontját is, és 1827. március 11-én Saltillóban nyilvánosságra hozták a teljes dokumentumot, benne a rabszolgaságról szóló 13. cikkelyt.⁶¹ Ezzel azonban a vita és a kompromisszumkeresés nem ért véget.

A 13. cikkely betartása érdekében pontos nyilvántartást kellett volna vezetni minden rabszolgáról, és azt rendszeresen frissíteni, nehogy az amerikai tulajdonosok eltitkolják őket. Texasban azonban, bár kihirdették a rendelkezést, nem hajtották végre. 1828 nyarán nem érkezett meg a census Saltillóba. Ramón Músquiz, Texas politikai vezetője, aki a *tejano* elit más tagjaival együtt továbbra is az amerikai bevándorlás előnyeit tartotta szem előtt, nem túl meggyőző magyarázatot adott a központi kormánynak. Azzal érvelt, hogy az ültetvényesek nem tudnak spanyolul, így nem is tudták, hogy jelenteni kell a rabszolgák számát. Ráadásul az ültetvények távol fekszenek egymástól, így nagy nehézségekbe ütközik, hogy a hatóságok mindegyikre elmenjenek, és ellenőrizték őket.⁶²

A bizonytalan helyzet azonban gátolta a további amerikai bevándorlást, ezért valamit tenni kellett. Az amerikai telepesek 1828. március 31-én Austin vezetésével gyűlést tartottak, ahol áthidaló megoldásként azt javasolták, ha a rabszolgák behozatalát tiltja a törvény, használjanak rájuk más elnevezést, legyenek „szerződéses szolgák”. Vagyis gazdájuk kössön velük határozott időre szóló munkaszerződést, és fogadjanak el egy törvényt, ami garantálja, hogy a területre történő bevándorlás előtt külföldön kötött ilyen szerződések érvényben maradnak.⁶³ A gyarmati korból már ismert volt ez a fajta szolgaság. Ha egy telepes nem tudta kifizetni az Atlanti-óceánon történő átkelést, egy másik vállalhatta helyette a költségeket, ő pedig „szerződéses szolga” lett. Az összeget azután öt–hét év alatt ledolgozta, és amikor lejárt a szerződés, szabad ember lett. A 19. század elején Mexikóban is létezett ilyen „szerződéses

⁵⁹ Torget: *Seeds of Empire*, 86–88.

⁶⁰ Cantrell: *Stephen F. Austin*, 190.

⁶¹ *The Constitution of the State of Coahuila and Texas, March 11, 1827*. In: Wallace–Vigness (eds.): *Documents of Texas History*, 41–42.

⁶² Torget: *Seeds of Empire*, 128.

⁶³ Cantrell: *Stephen F. Austin*, 203–204.

szolga” viszony. Egyfajta részesbérleti rendszer volt ez, melyben a nagybirtokokon a parasztok élelemért, szállásért, ruházatért, orvosi ellátásért cserében dolgoztak. Bár személyükben szabadok voltak, a földhöz kötötté váltak, míg megpróbálták ledolgozni adósságaikat.

Austinék tervezetét a *tejanok* többsége is támogatta. Köztük volt José Antonio Navarro és José Miguel de Arcinlega, akik Texas képviselő voltak a saltillói törvényhozásban. 1828 áprilisában Navarro megpróbálta kihasználni, hogy a kongresszus a költségvetés vitájával volt elfoglalva, és benyújtotta előterjesztésüket. A Mexikóban is ismert szerződéses szolgáltatásra hivatkozva azt javasolta, hogy a texasi munkaerőhiány pótlására próbáljanak meg az USA északi, szabad államaiból telepeseket vonzani, akik munkaerőként két, három vagy több évre szolgálatukba fogadnának szabad férfiakat. A képviselők többsége fontosabb kérdésekkel volt elfoglalva, mivel a konzervatívok a kiadások csökkentését és a központi kormányzat nagyobb befolyását szorgalmazták. A politikai csatározások közepette nem tudták felmérni a texasi kezdeményezés következményeit, így 1828. május 5-én megszavazták a javaslatot. Az 56. dekrétum lehetővé tette, hogy egy másik országban kötött munkaszerződés révén további bevándorlók és további munkaerő érkezzen Texasba.⁶⁴ Engedélyezték a szerződéses szolgáltatás intézményét, így, bár más elnevezéssel, de a rabszolgák bevitelét és a rabszolgaság fenntartását is.

Az amerikai telepesek számára azonban ez nem jelentett teljes sikert, hiszen a rendelkezés nyomán csak megkerülni tudták az alkotmány 13. cikkelyét, de attól az még érvényben maradt. Eközben a mexikói kormányzatot egyre nagyobb aggodalommal töltötte el a texasi amerikaiak növekvő száma és befolyása. Ezért Guadalupe Victoria elnök Manuel de Mier y Terán vezetésével megbízottakat küldött a határvidéken lévő helyzet felmérésére.⁶⁵ Útjuk során döbbenet tapasztalták, hogy a határvidék ellenőrizetlenségét kihasználva és a kormány szabályozását teljesen figyelmen kívül hagyva egyre több amerikai foglalt magának földet Texasban.⁶⁶

Az egyébként is feszült hangulatot fokozta, hogy 1829-ben kétszer is kormányváltás történt Mexikóban. Az első alkalommal az előző évi elnökválasztás eredményét megkérdőjelezve Vicente Guerrero lázadást robbantott ki, és 1829 áprilisában magához ragadta a hatalmat, majd számos gazdasági és társadalmi reformot kezdeményezett. 1829. szeptember 15-én pedig eltörölte a rabszolgaságot.⁶⁷ Ez volt az a rendelkezés, amit Ramón Músquiz nem volt hajlandó sem kihirdetni, sem végrehajtani. Ő és a többi *tejano* arra próbálta kérni az állam kormányzóját, José María Viescát, hogy küldjön petíciót az elnöknek, és kérje, hogy Texasszal tegyen kivételt. Arra hivatkozott, hogy a rabszolgák felszabadítása sértené a tulajdonhoz való jogot, amit pedig az alkotmány garantált. Arra is figyelmeztetett, hogy az amerikai telepesek így elveszítenék a munkaerőt, és megrendülne a mexikói kormányba vetett bizalmuk.⁶⁸

1829 novemberében mégis kitudódott a hír a kolóniákon, és nagy felháborodást váltott ki az amerikaiak és a mexikóiak körében is.⁶⁹ Az ellenállás hatására 1829 végén Guerrero végül kiadott egy rendelkezést, mely Texast mentesítette a dekrétum hatálya alól. Ennek híre december végén ért Texasba. Ezzel majdnem egyidőben azonban felkelés tört ki Guerrero

⁶⁴ Torget: *Seeds of Empire*, 131–132.

⁶⁵ Cantrell: *Stephen F. Austin*, 212–214.

⁶⁶ Weber: *The Mexican Frontier*, 167.

⁶⁷ Fehrenbach: *Lone Star*, 176–177.; Weber: *The Mexican Frontier*, 170.

⁶⁸ Weber: *The Mexican Frontier*, 176.; Torget: *Seeds of Empire*, 144.

⁶⁹ A *tejanok* attól féltek, hogy nem fogják tudni végrehajtani a rendelkezést, mert az amerikaiak fegyveres felkelést robbantanak ki.

ellen. Az elnököt lemondásra kényszerítették, és bár elmenekült, hamarosan elfogták, és 1831 februárjában kivégezték. A mexikói kongresszus Guerrero szinte minden rendelkezését eltörölte, beleértve a rabszolgák felszabadításáról szólót is.⁷⁰

Az új elnök, Anastasio Bustamente a centralizmus híve volt. A kormány több tagja is úgy érvelt, hogy a bizonytalan helyzet és instabilitás oka a federalista rendszer, ezért további központosításra törekedtek. Ennek egyik eleme az amerikai bevándorlás korlátozása volt.⁷¹ Az 1830. április 6-án elfogadott törvények fordulópontot jelentettek Mexikó és Texas viszonyában. A határvidék védelme érdekében döntöttek a meglévő erődök megerősítéséről és új katonai helyőrségek felállításáról. Ha egy amerikai Mexikóba kívánt bevándorolni, megtehetette, de nem telepedhetett le az Egyesült Államokkal közvetlenül határos mexikói területeken. A korlátozás kedvezőtlenül érintette az amerikai telepeseket, de még nagyobb problémát jelentett számukra, hogy megtiltották a rabszolgák bevitelét Texasba. A rendelkezés vonatkozott a szerződéses szolgákra is.⁷² Az 1830. április hatodikai törvény híre mind az amerikaiak, mind a liberális *tejanok* körében felháborodást váltott ki. Úgy vélték, a munkaerő elengedhetetlen az ültetvények gyarapodásához, ezért mindent megtettek, hogy akár engedély nélkül is rabszolgákhoz jussanak.

Texas Mexikóhoz fűződő kapcsolata eközben tovább lazult. Ennek legfőbb oka az volt, hogy a korlátozó rendelkezések ellenére tovább folytatódott az amerikaiak bevándorlása a régióba. Ahogy fentebb említettem, számuk 1830-ban 10 000, 1834-ben már 21 000 fő volt.⁷³ Ekkorra pedig fontos engedményeket is sikerült kiharcolniuk.

A texasiak küldöttei ugyanis 1832. október 1-jén, majd 1833. április 1-jén San Felipe de Austinban találkoztak, és petíciókban követelték Texas és Coahuila különválását, valamint az 1830-as törvény bevándorlásellenes részének visszavonását. Kérvényüket Stephen Austin vitte Mexikóvárosba. A különválást nem sikerült elérnie, de közbenjárására, illetve a központosítási törekvéseket ellenző *tejanok* petíciója nyomán a mexikói kongresszus 1834. májusi hatállyal visszavonta az 1830-as törvény bevándorlásellenes részét. Ebben szerepet játszott az is, hogy 1833 januárjában a federalista programmal induló Antonio López de Santa Anna elnökké választásával ismét politikai fordulat történt az országban. A tavasz folyamán Coahuila–Texas törvényhozása a centralizáció mérséklését célzó számos változtatásról döntött a helyi kormányzás hatékonyságának növelése érdekében. Többek között lehetővé tették az angol nyelv használatát a hivatali ügyintézésben, engedélyezték a birtokszerződések meghosszabbítását, növelték a helyi bíróságok számát, és lehetőséget biztosítottak az esküdtzéki tárgyalásra. Ugyancsak emelték a texasi képviselők számát az állam törvényhozásában, és Texast három körzetre osztották.⁷⁴

Az engedmények nyomán ismét jelentős mértékben növekedni kezdett az amerikai bevándorlók száma. Ezt az amerikai gazdaság és földbirtokviszonyok átalakulása is ösztönözte. Míg egy gazda ugyanazért az összegért, amelyért az Egyesült Államokban csak kisebb birtokot kapott, Texasban óriási nagyságú földet tudott vásárolni, s azonkívül még eszközöket és rabszolgákat is. Igaz, ott eközben bizonytalan volt a politikai helyzet és a rabszolgaság intézményének jövője is.

Bár pontos adatok nem állnak rendelkezésre Texasról, becslések szerint 1831 és 1835 közötti a megtermelt gyapot mennyisége hatszorosára nőtt, évi 450 000 fontról több mint 3,1

⁷⁰ Fehrenbach: *Lone Star*, 177.; Weber: *The Mexican Frontier*, 170.

⁷¹ Cantrell: *Stephen F. Austin*, 217.

⁷² *The Law of April 6, 1830*. In: Wallace–Vigness (eds.): *Documents of Texas History*, 66–67.; Calvert – De León: *The History of Texas*, 58–59.

⁷³ Weber: *The Mexican Frontier*, 177.

⁷⁴ Calvert – De León: *The History of Texas*, 62.; Perrigo: *The American Southwest*, 118.

millió fontra, vagyis közel másfél millió tonnára.⁷⁵ A gyapottermesztés főleg Austin kolóniáján és Kelet-Texasban koncentrálódott, a régió exportjának 96%-a innen származott. Így hatalmas elmozdulás történt Texasban. Megnőtt az egyre terjeszkedő amerikai települések gazdasági súlya, de a népesség összetétele is megváltozott, és ezzel együtt az amerikaiak politikai befolyása is megnőtt.

Az őslakos indiánok helyzete a régióban

A mexikói–amerikai határvidék átalakulása és a nagyszámú bevándorló érkezése sok szempontból pozitív hatással volt a Texas területén élő őslakos indiánokra, hiszen az új piacok számukra is elérhetővé váltak.

Ezen a ponton röviden érdemes visszatérni az őslakosok és a spanyol gyarmati kormányzat viszonyára. Ahogy a bevezetőben említettem, a kormány először a peremterületeken is a birodalom más részein jól bevált stratégiát próbálta követni, és az őslakos indiánok pacifikálására és gyarmati rendszerbe történő bekapcsolására missziókat hozott létre. Ezek azonban nem működtek sikeresen, ezért a 18. század végén sorra szekularizálták őket. Ezután a kormányzat új módszert próbált alkalmazni. Ajándékokkal és különféle árucikkkel keresték fel az egyes törzseket. Texas keleti részén a kaddo indiánok falvai helyezkedtek el, a Mexikói-öböl mentén vadászó, gyűjtőgető életmódot folytató karankavák, tonkavák és vako indiánok éltek, a tartomány nyugati és középső területein pedig lovasnomád, főként bölényvadászattal foglalkozó apacsok és a nagyobb számuk és szervezethezük folytán rájuk is nyomást gyakorló komancsok.⁷⁶ A spanyol kormányzat erőfeszítéseinek köszönhetően 1785-ben békét kötöttek a komancsokkal, a következő évtől pedig a korona megbízást adott számos kereskedelmi ügynök számára, akiknek a feladata a gazdasági kapcsolatok kiépítése volt a régióban. Ezt követően rendszeresen küldtek árut San Antonioba és Nacogdochesbe, amit a különböző törzsek tagjai között ajándékként szétosztottak vagy eladtak nekik. Így próbálták további szövetségeket kiépíteni és az egyes törzsekkel a jó viszonyt fenntartani, s ezáltal garantálni a területen élő telepesek biztonságát is. Úgy tűnt, az új módszer bevált. Az egyes termékek és iparcikkek ára jóval alacsonyabb volt, mint amekkora kárt az őslakos indiánok támadásai okozhattak volna, vagy amibe a velük szembeni védelem megszervezése került volna.⁷⁷

Az ajándékok és áruk Texasba szállítása azonban a hatalmas távolságok miatt nagyon nehézkes volt. Mivel a spanyol hatóságok nem engedélyezték kikötő építését a Mexikói-öbölben, az árucikkeket szárazföldi úton, öszvérkaravánok segítségével kellett eljuttatni Mexikóvárosból a tartományba. Ez nagyon időigényes és költséges is volt. Ráadásul, amikor a napóleoni háborúk miatt meggyengült a spanyol központi hatalom, a gyarmati kormányzat nem tudott még annyi figyelmet sem fordítani a régióra, mint korábban. Így a szállítmányok akadozni kezdtek, az ajándékok elmaradása és a kereskedelem hanyatlása pedig veszélyeztette az őslakos indiánokkal megteremtett, egyébként is törekeny békét. A törzsek egy része a korábbi módon, azaz a telepesek ellen indított támadásokkal, rajtaütésekkel próbálta pótolni a kiesett készleteket. A helyzet csak súlyosbodott 1810-et, a mexikói függetlenségi háború kitörését követően. A harcok nyomán teljesen elapadtak a források, a gyarmati kormányzat pedig kilátástalan helyzetbe került.⁷⁸

⁷⁵ Torget: *Seeds of Empire*, 157.

⁷⁶ Hämäläinen: *Into the Mainstream*, 53.; Torget: *Seeds of Empire*, 25.

⁷⁷ Torget: *Seeds of Empire*, 27.; Hämäläinen: *Comanche Empire*, 128–129.

⁷⁸ Hämäläinen: *Into the Mainstream*, 71–72.

Ebben a kétségbeejtő helyzetben érkeztek az első amerikaiak, hogy engedélyt kérjenek a spanyol hatóságoktól földvásárlásra és telepesek toborzására. Köztük volt Stephen F. Austin apja, Moses Austin is. Itt érdemes megjegyezni, hogy az a Joaquín de Arredondo, aki 1813-ban az első Texasi Köztársaságot létrehozó Gutiérrez felkelést vérbe fojtotta, a Keleti Belső Provinciák főparancsnokaként azok közé a spanyol tisztviselők közé tartozott, akik 1821 januárjában átvették Moses Austin kérvényét, melyben háromszáz amerikai család Texasban történő letelepítésére kért engedélyt. Némi habozás után Arredondo, Antonio Martínez kormányzó és társai belátták, hogy talán az amerikai bevándorlók érkezése lehet az utolsó esély a határvidéki provincia számára a fennmaradásra, ezért engedélyt adtak a kolonizációra.⁷⁹ Ez volt az az engedély, amit Mexikó függetlenné válása után, 1821 novemberében Stephen F. Austin elismertetett az új állam törvényhozásával, és megalapította San Felipe de Austin városát.

Az amerikai bevándorlók érkezése azt jelentette a Texasban élő őslakos indiánok számára, hogy a bőlény- és szarvasbőrökért és egyéb termékeikért cserében ismét hozzájuthattak olyan cikkekhez, amikhez korábban a spanyoloktól. Az amerikai telepeseknek és gyapotültetvényeseknek az indiánok árui mellett lovakra és öszvérekre is szükségük volt ahhoz, hogy szántani tudjanak, működtessék a gyapotmagtalanító gépeket, és a készterméket piacra vigyék. Így széles körű kereskedelmi hálózat épült ki, ami összekötötte az amerikai telepeseket a környék komancs, vicsita, tonkava és apacs indiánjaival, akik zsákmányszerző életmódjukat is folytatni tudták, ugyanakkor a kereskedelembe és azon keresztül a világpiacba is bekapcsolódtak.

Az amerikai historiográfiában sokáig kevés figyelmet fordítottak az őslakos indiánok történetére, vagy ha megemlítették őket, akkor is leginkább oly módon kerültek szóba, mint a vadnyugat lakói, akik „akadályt” képeztek az amerikai/fehér civilizáció útjában, amely azután maga alá gyűrte őket. Az újabb kutatások azonban rávilágítottak arra, hogy az őslakosok nem kizárólag és nem feltétlenül veszélyt jelentettek, és nem is mindig voltak passzív elszenvedői az eseményeknek. Többen arra is rámutattak, hogy bár az egyes törzsek a fehér telepesek megjelenését követően jelentős veszteségeket szenvedtek, mégis megmaradt befolyásuk az adott területen, és maguk is formálták az ott kialakuló gazdasági kapcsolatokat, társadalmi és politikai viszonyokat.⁸⁰

Összegzés

A spanyol időszak sikertelenségét követően Mexikó kormánya nagyrészt azért döntött úgy, hogy északi területeit megnyitja az amerikai bevándorlók előtt, hogy azok megvédjék a határvidéket az őslakos indiánoktól. Azonban minél több telepes érkezett, annál jobban nőtt az igény az őslakos indiánok által előállított termékekre s még inkább az indiánok által a mexikói lakosoktól ellopott lovakra és öszvérekre. A mexikói kormány nem tudta a védelmet megszervezni, és így nem volt képes megtartani az ország központjától távol lévő, határvidéki régiót.

Egyetértek Andrés Reséndez és mások véleményével, akik szerint a texasi függetlenségi háború oka sokkal kevésbé az amerikai telepesek megállíthatatlan előre nyomulása volt,

⁷⁹ Torget: *Seeds of Empire*, 48–51.

⁸⁰ Már ez a szemlélet jellemezte David J. Weber 1982-ben megjelent, *The Mexican Frontier* című monográfiáját is, majd a 2000-es évektől lásd többek között: Smith: *From Dominance to Disappearance*, i. m., Anderson: *The Conquest of Texas* és Pekka Hämäläinen: *Comanche Empire*, i. m.

mint a mexikói kormány gyengesége és a kormányzati ellenőrzés hiánya, amit Reséndez „államnélküliségnek” (*statelessness*) nevez.⁸¹

A legtöbb amerikai bevándorló a gazdasági lehetőségek reményében hagyta el otthonát, és azok, akik a mexikói kormány engedélyével jutottak földhöz, mexikói állampolgárok lettek. Törvény szerint mexikóinak számítottak, de nyelvük, kultúrájuk és gondolkodásuk amerikai maradt. Amikor 1835-ben a mexikói elnök, Antonio López de Santa Anna centralista fordulatot hajtott végre, ami veszélybe sodorta az önkormányzatiság lehetőségét és a gazdasági fejlődést, Texas lakói (amerikaiak és *tejanok* egyaránt) fellázadtak ellene, 1836. március 2-án kinyilvánították függetlenségüket, és létrehozták a Texasi Köztársaságot.⁸²

A texasi függetlenségi háború alatt és után az amerikai bevándorlók száma gyorsan növekedett. A Texasi Köztársaság felvételét kérte az Amerikai Egyesült Államokba, de az amerikai kongresszus elutasította a kérelmet – nagy valószínűséggel leginkább azért, mert sokan elleneztek a déli, rabszolgatartó területek kiterjesztését. A történeti irodalomban jól ismert az az érv, hogy a texasi függetlenségi háború nem volt más, mint a rabszolgatartók összeesküvése. Ezen a ponton azonban szükségesnek tartom megjegyezni, hogy Texas amerikai lakossága nem csak rabszolgatartó ültetvényesekből állt. Sőt, inkább két, nagyjából azonos lélekszámú csoportra lehet osztani. Az USA déli területeiről bevándorló ültetvényesek mellett ugyanis jelentős számban érkeztek amerikai telepesek a felső dél, Tennessee, Kentucky, Missouri és Arkansas erdős, dombos vidékéről is. Ők többségében szabad farmerek voltak, akik Texas feketeföldben gazdag, termékeny peremterületein telepedtek le. Valójában távol akartak lenni a rabszolgatartó ültetvényesektől, akikkel nem tudtak versenyezni. Kisbirtokos gazdálkodást folytattak, és főként élelmiszert termeltek, ami nagyon hasonló volt a középnyugati területeken folyó gazdálkodáshoz. Ennek következtében fokozatosan két, egymástól jól elkülöníthető régió alakult ki, melyet a San Antoniotól északkeletre húzódó képzeltbeli határ választott el. A vonaltól északnyugatra főként a felső délről érkezettek telepedtek meg, míg délkeletre az alsó dél ültetvényesei.⁸³

A Texasi Köztársaság elszakadása Mexikótól és az a tény, hogy az új állam területén engedélyezték a rabszolgaságot, ültetvényesek újabb csoportjait vonzotta az Egyesült Államok déli részéről, akik nagyszámú rabszolgát vittek be Kelet-Texasba, aminek nyomán újabb lendületet vett a gyapottermesztés. Amikor azonban a fiatal köztársaság vezetői nemzetközi elismerést és pénzügyi támogatást próbáltak szerezni és a tárgyalások során a gyapotot diplomáciai fegyverként felhasználni, a rabszolgaság intézménye minden esetben megakadályozta a megállapodást. Az 1830-as és 1840-es években Texas jövőjének kérdése szorosan összefonódott a gyapottal és a rabszolgasággal, valamint azzal, hogy ezek milyen szerepet fognak játszani a területi terjeszkedésben és a politikai hatalom tekintetében az észak-amerikai kontinensen.

A Texasi Köztársaság folyamatos gazdasági nehézségekkel küzdött, és fenyegetést jelentett számára az is, hogy Mexikó megpróbálja visszafoglalni. Ezért 1843 őszén tárgyalások kezdődtek a texasi és az amerikai kormányzat között a terület Unióhoz történő csatlakozásáról. Hosszas vitákat követően végül az amerikai kongresszus mindkét háza az annexió

⁸¹ Reséndez: *Changing National Identities*, 1–12.

⁸² *The Texas Declaration of Independence, March 2, 1836*. In: Wallace–Vigness (eds.): *Documents of Texas History*, 98–99.

⁸³ Fehrenbach: *Lone Star*, 287.

mellett szavazott, és 1845. december 29-én Texas az USA 28. tagállama lett.⁸⁴ Ez pedig további változásokat eredményezett a régió etnikai összetételében, gazdasági és geopolitikai jelentőségében.

BIBLIOGRÁFIA

Kiadott források

Commager, Henry Steele (ed.): *Documents of American History*, Vol. I. Englewood Cliffs: Prentice Hall Inc., 1973.

Wallace, Ernest – Vigness, David M. (eds.): *Documents of Texas History*. Austin: Steck, 1963.

West, Elizabeth Howard (trans. and ed.): *Diary of José Bernardo Gutiérrez de Lara, 1811–1812*, I. The American Historical Review, vol. 34. (1928 October) No. 1. 55–77. doi.org/10.2307/1836480

Szakirodalom

Anderle Ádám: *Latin Amerika története*. Budapest: Pannonica Kiadó, 1998.

Anderson, Gary Clayton: *The Conquest of Texas. Ethnic Cleansing in the Promised Land, 1820–1875*. Norman: University of Oklahoma Press, 2005.

Bannon, John Francis: *The Spanish Borderlands Frontier, 1513–1821*. New York: Holt, Rinehart and Winston, 1970.

Barker, Eugene C.: *Mexico and Texas, 1821–1835*. New York: Russell & Russell, 1965.

Binkley, William C.: *The Texas Revolution*. Baton Rouge: Louisiana State University Press, 1952.

Bolton, Herbert Eugene: *The Spanish Borderlands. A Chronicle of Old Florida and the Southwest*. New Haven: Yale University Press, 1921.

Campa, Arthur L.: *Hispanic Culture in the Southwest*, Norman: University of Oklahoma Press, 1979.

Cantrell, Gregg: *Stephen F. Austin, Empresario of Texas*. New Haven – London: Yale University Press, 1999.

Chipman, Donald E.: *Spanish Texas, 1519–1821*. Austin: TX, 1992.

Chipman, Donald E. – Joseph, Harriett Denise: *José Bernardo Gutiérrez de Lara/Joaquín de Arredondo*. In: Uók: Notable Men and Women of Spanish Texas. Austin: University of Texas Press, 1999. 226–249. doi.org/10.7560/712171

Connor, Seymour V.: *Texas. A History*. Arlington Heights: AHM Publishing Corporation 1971.

Crisp, James E.: *Race, Revolution and the Texas Republic. Toward a Reinterpretation*. In: Dawson, Joseph G. (ed.): *The Texas Military Experience. From the Revolution Through World War II*. College Station: Texas A&M University Press, 1995. 32–48.

Cronon, William – Miles, George – Gitlin, Jay (eds.): *Under an Open Sky. Rethinking America's Western Past*. New York: W. W. Norton, 1992.

De la Teja, Jesus Frank (ed.): *Tejano Leadership in Mexican and Revolutionary Texas*. College Station: Texas A&M University Press, 2010.

De León, Arnoldo: *They Called Them Greasers. Anglo Attitudes toward Mexicans in Texas, 1821–1900*. Austin: University of Texas Press, 1983. doi.org/10.7560/703636

Fehrenbach, Theodore R.: *Lone Star, A History of Texas and the Texans*. New York: Collier Books. A Division of Macmillan Publishing Company Inc., 1968.

Hämäläinen, Pekka: *Into the Mainstream. The Emergence of a New Texas Indian History*. In: Buenger, Walter L. – De León, Arnoldo (eds): *Beyond Texas Through Time. Breaking Away from Past Interpretations*. College Station: Texas A&M University Press, 2011. 50–84.

Hämäläinen, Pekka: *Comanche Empire*. New Haven – London: Yale University Press, 2008.

⁸⁴ *The Resolution Annexing Texas to the United States, March 1, 1845*. In: Wallace–Vigness (eds.): *Documents of Texas History*, 146–147.; *The Annexation Offer Accepted, July 4, 1845*. In: Uo. 148.; Connor: *Texas*, 155.

- Horváth Gyula: *Függetlenség Mexikóban és Braziliában*. In: Anderle Ádám (szerk.): *Latin-Amerika: A függetlenség útjai*. Szeged: JATEPress, 2012. 87–95.
- Kökény Andrea: *Stephen F. Austin és a Texasi Köztársaság születése*. *Aetas*, 32. évf. 2017. 4. szám. 133–154.
- Lack, Paul D.: *The Texas Revolutionary Experience. A Political and Social History, 1835–1836*. College Station: Texas A&M University Press, 1992.
- Limerick, Patricia Nelson: *The Legacy of Conquest. The Unbroken Past of the American West*. New York: W. W. Norton, 1987.
- Limerick, Patricia Nelson – Milner, Clyde – Rankin, Charles E. (eds.): *Trails. Toward a New Western History*. Lawrence: University Press of Kansas, 1991.
- Lowrie, Samuel Harman: *Culture Conflict in Texas, 1821–1835*. New York: Columbia University Press, 1932.
- Magyarics Tamás: *Az Egyesült Államok külpolitikájának története. Mítosz és valóság: érdekek és értékek*. Budapest: Antall József Tudásközpont, 2014.
- McDonald, David R.: *José Antonio Navarro: In Search of the American Dream in Nineteenth-Century Texas*. Austin: Texas State Historical Association, 2010.
- Meinig, Donald William: *Imperial Texas. An Interpretive Essay in Cultural Geography*. Austin – London: University of Texas Press, 1969. doi.org/10.7560/783812
- Meinig, Donald William: *The Shaping of America. A Geographical Perspective on 500 Years of History*. Vol. 1. Atlantic America, 1492–1800. New Haven – London: Yale University Press, 1986.
- Meinig, Donald William: *The Shaping of America. A Geographical Perspective on 500 Years of History*. Vol. 2. Continental America, 1800–1867. New Haven – London: Yale University Press, 1993.
- Milligan, J. C.: *José Bernardo Gutiérrez de Lara, Mexican Frontiersman, 1811–1841*. Dissertation in History Submitted to the Graduate Faculty of Texas Tech University in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Doctor of Philosophy, 1975.
- Narrett, D. E.: *José Bernardo Gutiérrez de Lara: Caudillo of the Mexican Republic in Texas*. *South-western Historical Quarterly*, vol. 106. (2002 October) No. 2 195–228.
- Parkman, Francis: *France and England in North America*. New York: Library Classics of the United States, Inc., 1983.
- Perrigo, Lynn I.: *The American Southwest. Its People and Cultures*. Albuquerque: University of New Mexico Press, 1971.
- Reséndez, Andrés: *Changing National Identities at the Frontier, Texas and New Mexico, 1800–1850*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005.
- Robinson, Cecil (trans., ed.): *The View from Chapultepec. Mexican Writers on the Mexican–American War*. Tucson–London: University of Arizona Press, 1989.
- Smith, F. Todd: *From Dominance to Disappearance. The Indians of Texas and the Near Southwest, 1786–1859*. Lincoln: University of Nebraska Press, 2006.
- Stagg, J. C. A.: *The Madison Administration and Mexico: Reinterpreting the Gutiérrez-Magee Raid of 1812–1813*. *William and Mary Quarterly*, 3rd Series, vol. 59. (2002 April) No. 2. 449–480. doi.org/10.2307/3491744
- Torget, Andrew J.: *Seeds of Empire. Cotton, Slavery, and the Transformation of the Texas Borderlands, 1800–1850*. Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 2015.
- Weber, David J.: *The Mexican Frontier, 1821–1846, The American Southwest under Mexico*. Albuquerque: University of New Mexico Press, 1982.
- Weber, David J.: *The Spanish Frontier in North America*. New Haven – London: Yale University Press, 1992.
- Wexler, Sanford (ed.): *Westward Expansion. An Eyewitness History*. New York – Oxford, Facts on File, 1991.
- White, Richard: *„It’s Your Misfortune and None of My Own”. A New History of the American West*. Norman: University of Oklahoma Press, 1991.
- Wittman Tibor: *Latin-Amerika története*. Budapest: Gondolat Kiadó, 1971.